

“AKLINI KULLAN NÜŞÜD İNİŞKA”

Kendinizi yeni bir liste başı şarkı besteleyecek, yeni bir Mona Lisa tablosu yapacak ya da yeni Tarantino olacak gibi mi hissediyorsunuz? Bu soruların herhangi birine cevabınız evetse, yaratıcı süreci iyi kavramanızın başarılı olmanız için çok gerekli olacağından emin olabilirsiniz.

Yaratıcılık; arama, araştırma ve kimselerin daha önce gitmediği yerlere yönelme demektir. Aynen bir kaşif gibi, daha önce bilinmeyen ve haritalarda bulunmayan yerlere ulaşmayı ümit edersiniz.

“Neden?” sorusunu sormak, bu yolculuğu başlatmanın sırrıdır.

Sizin sürekli “neden” diye sormanız bazı insanları sinirlendirebilir. Çocuklar da sürekli “neden” diye sorup durduğunda bir süre sonra sinirlenebiliriz. Oysaki en büyük yaratıcılar, bu özelliklerini çocuksu bir sadeliğe sahip olmalarına ve her şeyi sürekli sorgulamalarına borçludurlar.

1968’deki Meksika Olimpiyat Oyunları’na kadar bütün yüksek atlamacılar, yüzleri çıtaya dönük, vücutları paralel şekilde çıtayı geçmeye çalıştıkları, alışılmış “Western Roll” tekniğiyle yarışıyorlardı.

Fakat bu durum değişmek üzereydi.

Pek tanınmamış bir atlet çıtaya yaklaştı ve 2.24 m’lik atlayışı ile yeni dünya rekorunu belirledi. Tek yaptığı havalandıktan sonra, tüm atletlerin aksine, çıtaya yüzünü değil sırtını dönmekti.

Ayaklarını yukarı çekti ve dizlerini kırarak çitanın üstünden sırtüstü atladi. Atletin adı Dick Fosbury’di. Ve o günden sonra bu atlayış tekniği onun adıyla anıldı. Bugün yüksek atlamada hâlâ bu teknik (Fosbury Flop) kullanılıyor.

Fosbury, insanoğlunun o güne kadar ulaşabildiği en yüksek seviyeye sıçradı. Herkesin aksini düşünerek.

Bu basit bir düşünme tekniği, fakat buradaki düşünme tekniği, bir sıçrama tekniğine dönüştü ve yüksek atlama tarihinde bir dönüm noktası oldu.

Oku, oku, oku...
Hayata geçiremiyorsan, onunla
yarışamıyorsan, kaybedip
vazgeçiyor, kazanıp gevşiyorsan,
yıkamıyor-yapamıyorsan,
değiştiremiyor-başlatamıyorsan,
son veremiyorsan, yön
veremiyorsan, eviremiyorsan,
çeviremiyorsan, dış geçiremiyor,
kafa atamıyorsan, laf
anlatamıyor-söz
dinletemiyorsan, altını üstüne
getiremiyorsan, baş aşağı
çeviremiyorsan, karşısına dikilip
yüzleşemiyorsan, düşünüp
yapamıyorsan, ateşle
oynayamıyorsan, bir fark
yaratamıyorsan, sürüden
ayrılmıyorsan...
Ne anladsın o kitaptan?
Sürüden ayrılanı kurt mu
kapacak?
Belki kurt yok. Belki gitti, bir
ömür bekleyecek değildi. Belki de
sürü uydurdu kurdu.
Sana sürüden ayrılmamanı kim
söylüyor?
Kurt mu, sürü mü?

Ferhat Tümer
Çocuklar Reklamcılık-2007

Aşağıdaki kutucuklarda yazılan sözlerin hepsi gerçek... Okuduğunuzda komik gelecek bu cümleler, sahipleri tarafından öyle olacağı sanılarak söylendi. Neyse ki birileri bu sözlere hiç inanmadı...

İcat edilebilecek her şey icat edildi.

Charles Duell (Amerikan Patent Dairesi Başkanı-1899)

Havadan ağır makinelerin uçması imkansızdır.

Lord Kelvin (Royal Society Başkanı- 1895)

Uçaklar ilginç oyuncaklar, ama askeri açıdan beş para etmezler.

Mareşal Ferdinand Foch -1911

Açıkçası bilgisayar denen makineye Dünya'da en fazla 5 adet ihtiyaç olacağını düşünüyorum.

Thomas J.Watson (IBM Başkanı- 1943)

Televizyon en geç altı ay içinde piyasadan silinecektir. İnsanlar her akşam böyle bir kutuya bakmak istemezler.

Daryik Zanuck (Twentieth Century Fox'un Başkanı)

Telefon güzel bir buluşa benziyor ama tanrı aşkına bunu kim, niye kullanmak istesin ki?

Rutherford Hayes (ABD Başkanı)

Yaratıcılık ve Zekâ

Yirminci yüzyıla kadar zeka ve yaratıcılık kavramları ayrı ayrı tanımlandığından yaratıcılık ve dahilik aynı anlamda kullanılmıştır.

Yirminci yüzyılın başlarında "dahilik" kavramının yerine "yaratıcılık" kullanılmaya başlanmış ve zekayla ilişkisi araştırılmaya başlanmıştır. Bu araştırmaların ilki ve en uzun dönemlisi Louis M.Terman tarafından gerçekleştirilmiştir. Terman, California'da 250.000 çocuğu taramış, zeka düzeyi 140'ın üzerinde bulunan 1500 çocuk orta yaşa kadar izlenmiştir. Bu çocukların orta yaşa geldiklerinde ortalamanın üstünde iş ve aile yaşamları ve uyum becerileri sergiledikleri bulunmuştur. Ancak grubun içinden iki yazar ve bir oscarlı film yönetmeni Oppenheimer gibi bir bilim adamı çıkmış olsa da hiç Nobel alan kişi olmamış olması dikkat çekicidir. Buna karşılık aynı dönemde yaşayan zeka puanı yetmediği için Terman'ın izleme çalışmasına alınmayan iki çocuk, daha sonra Nobel almışlardır. Bu çalışma ve bundan sonra yapılan bir dizi çalışma tutarlı olarak eşik teorisini destekleyen sonuçlar vermiştir. Bu teoriye göre yaratıcı bir eser ortaya koymak için normalin biraz üstünde, 120-130 civarında bir zeka düzeyi yeterli görünmektedir. Bu eşik değerinin üstünde zekanın yüksekliği ile yaratıcılık düzeyi arasında paralel bir artış olmamaktadır. Demek ki, yaratıcılık zekadan bağımsız bir niteliktir.

Yaratıcılık

Geliştirilebilir mi?

Son yirmi yılın beyin görüntüleme çalışmaları ile ortaya konan buluşlar, insan beyninin sürekli değişen, çevre etkisi ile şekillenen yapısını ortaya koymuştur. Buna "beyin plastisitesi" adı verilir. Özellikle yaşamın ilk dönemlerinde çevresel etkiler, beyindeki değişimler üzerinde önemli etkiler gösterir. Beynin bu belli çevresel etkilere çok daha açık olduğu, neredeyse hiçbir çaba göstermeden bazı yetilerin kazanıldığı dönemler vardır. Bu dönemlere "kritik dönemler" denir; böyle dönemlerde bazı gelişmeler kendiliğinden olur. Örneğin dil gelişimi için ilk üç yaş kritik dönemdir. Yabancı bir dil öğrenmek genellikle ik 12 yıldan sonra çok daha zor olur. Kritik dönemlerde kolayca şekillenen beyin alanları, kritik dönemler geçtiğinde de şekillenmeyi sürdürürler. Ancak artık çaba ve çok sayıda tekrar gerekir, bu çaba olduğunda beyin yaşamın sonuna kadar yeni yetenekler kazanmaya devam edebilir.

Yaratıcılığın kendiliğinden geliştiği bir kritik dönem henüz saptanmış değildir. Ancak her yaşta yeterince çaba gösterilerek yaratıcılığı arttırmak mümkündür. Yaş ilerledikçe yaratıcılığı geliştirmek zor olsa da bazı yolları vardır:

- Gündelik yaşamda uğraşılmanın dışında yeni bir alanda derinlemesine bilgi sahibi olmak için çalışmak, birçok alanda derinlemesine bilgi sahibi olmak ve bu bilgileri birleştirmek
- Her gün belli bir zamanı "sadece düşünmeye" ayırmak. Daha sonra bu düşünceleri yazmak.
- Çevreyi her zamankinden farklı biçimde, daha önce üstünde durulmayan ayrıntılara dikkat ederek gözlemlemek. Farklı biçimde, uygun sözcükler kullanarak tanımlamaya ve bu süreçteki duygu ve düşünceleri yazmaya çalışmak.

Bireyde alışık olduğu kalıplar dışında yeni farkındalıklar yaratmayı amaçlayan bu tür egzersizler yanında gündelik yaşama yapılan birçok aktivitenin de yaratıcılığı arttırdığını gösteren çalışmalar vardır. Örneğin sıradan insanlardaki yaratıcılığı araştıran çalışmalarda yeni deneyimlere açık olmak, ilişkilerde uyum, sosyallik, okumak ve yazmak, sanat faaliyetlerine katılmak gibi özelliklere gündelik yaşamda yaratıcı çözümler üreten kişilerde daha sık rastlanmaktadır.

Benzer şekilde çocuklarımızdaki yaratıcılığı arttırmamızın da yolları vardır. Günümüzde televizyon, bilgisayar gibi görüntülü medya araçlarının okumaya oranla hayal gücüne daha az yer bıraktığı, bu yönüyle yaratıcılığı olumsuz etkilediği ileri sürülmektedir. Çocuklardaki yaratıcılığı arttırmak için anne babaların onlarla birlikte okumaya, tartışmaya zaman ayırması, sorular sorması ve çocuklarının soru sormasını desteklemesi önerilmektedir. Çocuklara farklı ilgi alanlarında kendilerini geliştirmeleri için olanak sunmak, birden fazla konuda bilgi sahibi olmalarını desteklemek, birlikte doğayı gözlemlemek, dünyayı tanıyacakları tatil planları yapmak, müzikle ve sanatla ilgilenmelerini sağlamak; yaratıcılığı destekleyen bir eğitim sistemine yönelmek, yeni nesillerdeki yaratıcılığı arttırarak belki de insanlığa farklı yön verebilir.

İSTERDİM.

İsterdim demek, "... saydım ne kadar iyi olurdu." demektir.

İSTİYORUM.

İstiyorum demek, "yeterince istersem ve çabalarsam elde ederim." demektir.

Yaratıcılığın Gelişmesini Engelleyen Faktörler

Edward ve Springate'in (1995), Rein'in (2000) ve Singer'in (1998) görüşleri çerçevesinde yaratıcılığın gelişmesini engelleyen faktörler tarafından aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

1. Yaratıcılığını ifade etmesi için çocuğa yeterli zaman vermemek.

Araştırma ve ellerinden gelenin en iyisini yapmak için çocukların acele etmeyecekleri, yeterli zamana ihtiyaçları vardır.

2. Yaratıcılık için çocuğa uygun bir alan veya ortam hazırlamamak.

Uyarıcılardan uzak, sıkıcı, kasvetli bir ortam, yaratıcılığın gelişmesi için uygun değildir. Yaratıcılık için uygun ortam, doğal olarak ışıklandırılmış, uyumlu renklere boyanmış, rahatlatıcı, çocuğun boyuna ve boyutlarına göre eşyaların bulunduğu bir yer olmalıdır. Ayrıca bu ortamda, öğretmenlerin ve seçkin sanatçıların eserlerinden örnekler bulunmasında da yarar vardır.

3. Çocuğa yaratıcılık için uygun malzemelerin olmaması.

Çocuğun yaratıcılığını ortaya koyabilmesi için gerekli kaynak ve malzemeler ortamda hazır olmalıdır. Bu malzemeler arasında, her türden kağıt, yazı ve resim çizme araçları, yapım ve kolaj malzemeleri (örneğin; düğmeler, taşlar, deniz kabukluları, tohumlar), heykel malzemeleri (plastik hamur, kil ve tıraş kremi gibi) bulunmalıdır.

4. Çalışma ortamının uygun olmaması.

Çocuğun çalışma ortamındaki atmosfer, yetişkinin (öğretmen, anne-baba); cesaretlendirmeye, hataları kabul etmeye ve kendine özgünlüğe verdiği önemi yansıtmalıdır. Yetişkin, çalışma ortamındaki belirli orandaki karışıklığa, gürültüye ve özgürlüğe göz yummalıdır.

5. Yaratıcılık için uygun fırsatlar sağlanmaması.

En heyecan verici ve en iyi yaratıcı çalışma örneklerinin gelişmesi için, çocuk kendisi ile yüzleşme, karşılaştırma, iç dünyası (duyguları, istekleri ve anıları) ile dış dünyanın olanakları ve beklentileri arasında bir karşılaştırma yapabilmelidir.

6. Duyguların yaşanmasının engellenmesi.

Yaratıcılıkla ilişkili görülen, duygusal duyarlılığın gelişmesi için, öğretmen, çocukların duygularını bastırmak yerine onları olduğu gibi kabul etmelidir. Ayrıca öğretmen de kendi duygularını ifade edebilmeli, çocuklara model olmalı, duyguların yaşanabileceğinin bilgisini vermelidir.

7. Kendini ortaya koyan çocuğun yeterince desteklenmemesi.

Çocuk, kendine güveni yeterince gelişmemiş olduğundan, kendini soru, düşünce ve önerileriyle ortaya koymaktan çekinebilir. Bu nedenle kendini sunma davranışı desteklenmelidir. Çocuğun söz alıp konuştuğunda, soru yönelttiğinde, eserini göstermek istediğinde, yeterince ve doğru ilgiyi, desteği görmesi yaratıcılığın gelişmesi için önemlidir.

8. Bilinmeyen korkusuna karşı çocuğu yalnız bırakmak.

Çocuk için bu dünya bilinmezlerle doludur ve bilinmeyenler korkutur. Bilinmeyen korkusuna karşı desteklenmezse, garantili ve alışılmış yolları ve halihazırda olanları tercih edebilir. Bu ise onu yaratıcılıktan alıkoyabilir.

9. Düzene ve belirliliğe aşırı bağlılık göstermek.

Çocuktaki yaratıcı gücün açığa çıkması için düzensizlik bir yere kadar hoş görülebilmelidir. Düzen ve simetriye aşırı bağlılık yaratıcılığı engeller.

10. Karşıtların birliğini kabul edememek.

Her şeyi iyi ve kötü, siyah ve beyaz olarak görmek. Dünyada ve evrende özde bütünselliğın varlığını algılayamamak yaratıcılığı engeller.

Dünya, sizin onu ne olarak kabul ettiğinizdir. Farklı bakın; farklı olsun.

Kaynakça

- Psikeart (Yaratıcılık)- Kılıç, Zinnur- Mart-Nisan 2010
- Aklını Kullan Aksini Düşün- Arden, Paul – Boyner – 2011
- Yaratıcılık- Hegarty, John – Mediacat -2014
- www.kesfetkendini.com